

*U' mari unn' avi né chiese né taverne*¹, казват старите рибари. В морето няма къде да се скриеш, то е най-могъщата и недостижима част от цялото творение. Човекът само може да се поклони пред волята му.

Сицилианците винаги са знаели: уважавай морето, за да те уважава и то. Морето е щедро, дава риба и сол за прехраната, вятър за корабните платна и корали за накитите на светци и крале. Но е и непредсказуемо – по всяко време може да изझे даровете си със сила. Затова сицилианците го уважават, затова приемат то да определя същността им: да кове характера им, да белязва кожата им, да ги подкрепя, да ги изхранва, да ги закриля.

Морето е отворена граница в непрестанно движение. Ето защо, който живее в Сицилия, е неспокоен, все търси земя зад хоризонта и му се бяга, търси му се другаде онова, което често в края на живота се оказва, че е имал до себе си.

Морето за сицилианците е баща. Разбират го, когато са далеч, когато престанат да усещат как силният мирис на водорасли и сол, носен от вятъра, нахлува из градските улички и превзема и тях самите.

За сицилианците морето е майка. Обичана и ревнива. Непреклонна. Понякога жестока. Морето е форма и граница за сицилианската душа. Верига и свобода.

В началото е шепот, проронен и довеян сякаш от въздушна пяна. Тръгва от сърцето на „Оливуца“, скрит зад спуснати завеси в стаи, потънали в полумрак. Вятърът подема гласа, той се засилва и се смесва с плача и хлипанията на стара жена, стиснала студена ръка.

„Умря...“ – съобщава гласът и потреперва невярващо. Думата създава реалност, запечатва случилото се, заявява необратимото. Шепотът достига до ушите на прислугата, оттам минава върху устните им, излиза, вятърът го поема отново и го понася през градината към града. Отскача от уста на уста, последван от изненада, плач, боязън, уплаха, злост.

„Умря“ – повтарят палермитанци с очи, отправени към Оливуца. Не могат да повярват, че мъж като Винченцо Флорио може да умре. Така е, стар беше и болен отдавна, оставил бе сина си да ръководи компанията, обаче... За този град Винченцо Флорио бе титан, мъж с такава мощ, че нищо и никой не можеше да го спре. А да си отиде от апоплектичен удар.

Има и такива, дето се радват. В някои души отдавна се гнездеше завист, ревност, желание за мъст към него. Напразно злорадство. Винченцо Флорио умря спокойно, в леглото си, обграден от обичта на жена си и децата си. Умря богат, заобиколен от всичко, което бе успял да получи с воля или с късмет. Тази смърт дори като че удостои Винченцо с милост, каквато той невинаги проявяваше към други.

„Умря!“

Сега гласът – потресен, измъчен, яден – прониква в сърцето на Палермо, прелита над Залива и пикира наред уличките около пристанището. Пристига на „Виа деи Матерасаи“, донесен от задъхан прислужник. Тичал е без полза, защото викът „Умря!“ вече е влязъл през врати и прозорци, търкулнал се е по плочките на пода чак до спалнята на Иняцио, където е жената на новия господар на „Каза Флорио“.

¹ В морето няма ни църкви, ни кръчми. Бел. пр.

Джована д'Ондрес Тригона дочува виковете и плача от улицата, вдига рязко глава, дългата ѝ черна плитка се полюшва, тя се вкопчва в подлакътниците на креслото и поглежда въпросително дона Чича, някога нейна гувернантка, а сега компаньонка.

На вратата силно се чука. Дона Чича инстинктивно закрива главата на бебето, което държи – Иняциду, втория син на Джована, и отива да отвори. Спира прислужника на прага и строго го пита:

– Какво има?

– Умря! Дон Винченцо, ей сега. – Все така задъхан, обръща очи към Джована. – Мъжът ви, госпожо, ме изпрати да ви съобщя, и каза да подгответе дома за роднините, дето ще дойдат да гостуват.

– Умря ли? – повтаря тя, по-скоро учудена, отколкото натъжена.

Не може да изпита мъка, че си е отишъл мъжът, когото никога не е обичала, и който винаги я е карал да се чувства толкова неудобно, че едва е успявала да обели и дума в негово присъствие. Да, бе се влошил от няколко дни, затова и не отпразнуваха раждането на Иняциду, но не очакваше, че ще свърши толкова бързо. Изправя се с мъка. Раждането е било болезнено, изморява се от стоенето права.

– Мъжът ми там ли е?

Прислужникът кима.

– Да, дона Джована.

Дона Чича се изчервява, прибира изтръгнал се от шапчицата кичур коса и се обръща да я погледне. Джована отваря уста, но не съумява да проговори. Протяга ръце, взема бебето и го притиска до гърдите си.

Дона Джована Флорио. Така ще я наричат от сега нататък. Вече не „госпожо баронесо“, както го изисква рождената ѝ титла, оказала се толкова важна, за да бъде приета в този дом на богати търговци. Сега вече няма значение, че е Тригона и принадлежи към една от най-старите фамилии на Палермо. Има значение само, че тя е господарката.

Дона Чича застава пред нея и взема детето от ръцете ѝ.

– Трябва да се облечете в траур – прошепва ѝ. – След малко ще дойдат първите посетители да изкажат съболезнования.

В гласа ѝ – една нова почтителност, нотка, която никога не е долавяла. Знак за необратима промяна.

Сега има точно определена роля. Ще трябва да докаже, че е на висота.

Усеща дъхът ѝ да секва в гърдния кош, кръвта се смъква от лицето ѝ. Стисва краищата на халата.

– Накарайте да покрият огледалата и отворете външната врата наполовина – нарежда твърдо. – После елате да ми помогнете.

Джована се отправя към дрешника зад балдахина на леглото. Ръцете ѝ треперят, студено ѝ е. В ума ѝ се върти една-единствена мисъл.

Аз съм дона Джована Флорио.

Къщата е празна.

Само сенки има в нея.

Сенките се удължават между мебелите от орех и махагон, отвъд притворените врати, сред диплите на тежките завеси.

Цари тишина. Но не и покой. Отсъствие на шумове, задушаваща неподвижност, отнемаща дъха и сковаваща жестовете.

Обитателите на къщата спят. С изключение на един: Иняцио, по пантофи и халат, обикаля из стаите в мрака на „Виа деи Матерасаи“. Безсънието, което го е измъчвало като младеж, се е завърнало.

Вече трета нощ не спи. Откакто почина баща му.

Усеща как очите му овлажняват, избърсва ги със силен замах. Не може да плаче, не бива – сълзите са женска работа. Обаче изпитва чувство на отчужденост, усеща се изоставен и сам, направо смазан. В устата му има вкус на мъка, преглъща я, поема я в себе си. Върви, минава от стая в стая. Спира пред един от прозорците, поглежда навън. „Виа деи Матерасаи“ е потънала в мрак, на места прерязан от откъслечната светлина на фенерите. Прозорците на другите къщи са празни очи.

Всяко вдишване има тежест, форма, има вкус, и той е горчив. Ах, колко горчив е.

Иняцио е на трийсет. Баща му от доста време му е поверил ръководството на избата в Марсала, а отскоро е получил и генерално пълномощно за всички дейности. Женен е за Джована от две години, тя му е родила Винченцо и Иняцио, мъжките наследници, които да подсигурят бъдещето на „Каза Флорио“. Богат е, уважаван, разполага с власт.

Но нищо не може да надвие самотата и скръбта.

Празнотата.

Стените, предметите, украшенията са все неми свидетели от дните, когато семейството му беше цяло и непокътнато. Когато светът беше стабилно подреден, а времето се отмерваше от общия труд. Равновесие, пръснало се на хиляди парчета и оставило кратер, в средата на който се намира той, Иняцио. Наоколо само развалини и безутешност.

Продължава да обикаля, прекосява коридори, подминава кабинета на баща си. За момент се замисля дали да не влезе, но знае, че няма да успее, не и в тази нощ, в която спомените са натежали, сякаш от плът. Продължава нататък, качва се по стълбите, стига до стаята, където баща му е посрещал съдружниците или се е оттеглял за размисъл. Малко помещение, облицовано в дърво и картини. Застава на прага, свел поглед. От отворените прозорци влиза лъч бяла светлина и осветява коженото кресло и масичката с вестника, който е чел, преди да получи удара и да се обездвижи. Никой не е посмял да го изхвърли, макар да са минали месеци. В края на масичката са пенснето му и кутията за енфие. Всичко си е там, все едно ще се върне всеки момент.

Струва му се, че усеща парфюма му, одеколон с дъх на салвия, лимон и морски въздух, после дишането, по-скоро задъхано сумтене, и накрая тежките стъпки. Вижда го отново как чете писма и документи със сянка от ирония на лицето, сетне вдига глава и промърморва в отговор своя коментар.

Разкъсва се от скръб. Как ще продължи без него? Разполагал е с месеци, в които да го обмисля и да се подготви, но сега не знае как ще стане. Струва му се, че се дави, точно като онзи път, когато като малък щеше да загине в Аренела. Именно баща му тогава се хвърли да го спаси. Помни как му е липсвал въздух, как морската вода е изгаряла трахеята му... Така го изгарят в този миг и сълзите, които се опитва да спре. Трябва да издържи. Сега е глава на семейството, трябва да се погрижи за „Каза Флорио“. А и за майка си, която е останала сама. И разбира се, за Джована, за Винченцо, за Иняциду...

Поема си дъх с отворена уста, избърсва очи. Страх го е, че ще го забрави, че няма да може да си спомня ръцете му, мириса му. Но никой не бива да научи. Нито да види мъката в очите му. Той не е син, загубил баща си. Той е новият господар на успешна търговска компания във възход.

И все пак в този самотен момент си признава. Исква му се да се протегне и да хване бащината ръка, да му поиска съвет, да работи рамо до рамо с него, мълчаливо, както е било много пъти.

Той, който сега е баща, би искал отново да е само син.